

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES

**Από τη Heartland και τη Rimland, στη
Hyperland:
Εγκαινιάζοντας μία νέα γεωπολιτική θεωρία**

Αντισυνταγματάρχης ε.α.

Γεώργιος Κουκάκης

Ερευνητική Εργασία Νο. 125

Νοέμβριος 2025

Δ/ση: Φίλωνος 35, 18531 Πειραιάς

Τηλ. : 211-7201886

web site: www.kedisa.gr

E-mail: info@kedisa.gr

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΕΔΙΣΑ

Δρ. Ανδρέας Γ. Μπανούτσος	Πρόεδρος
Δρ. Παναγιώτης Σφαέλος	Αντιπρόεδρος & Δ/της Ερευνών
Γεώργιος Κουκάκης	Γενικός Γραμματέας
Αργέττα Μαλιχουτσάκη	Οικονομική Διαχειρίστρια
Βασιλική Καντιώτη	Μέλος
Μαρία Ντάμπου	Μέλος
Αικατερίνη Μαρούκη	Μέλος

© 2025 Center for International Strategic Analyses (KEDISA, All Rights Reserved)

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without permission of the publisher

Δήλωση Γνωστοποίησης

Η γνώμη που διατυπώνεται σε αυτό το κείμενο εκφράζει τις προσωπικές απόψεις του συγγραφέα και σε καμία περίπτωση δεν αντικατοπτρίζει την επίσημη θέση του Κέντρου Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων (ΚΕΔΙΣΑ) ή οποιουδήποτε άλλου φορέα με τον οποίο συνεργάζεται ο συγγραφέας.

Ηράκλειο (Κρήτη), 18 Νοεμβρίου 2025

Georgios Koukakis

Αντισυνταγματάρχης ε.α. Γεώργιος Κουκάκης

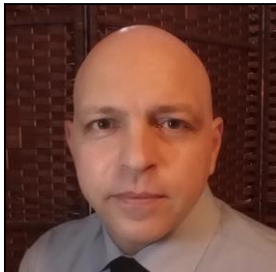
Γενικός Γραμματέας & Κύριος Ερευνητής του ΚΕΔΙΣΑ

Υπ. Διδάκτορας Αμυντικής Διπλωματίας & Εθνικής Ασφάλειας
του Τμήματος Μεσογειακών Σπουδών: Αρχαιολογία, Γλωσσολογία, Διεθνείς Σχέσεις του Παν. Αιγαίου

Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος της Σειράς Προγραμμάτων «Σπουδές Ασφάλειας στη Μεσόγειο»
του Κέντρου Επιμόρφωσης & Δια Βίου Μάθησης (Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.) του Παν. Αιγαίου

Σχετικά με την ερευνητική εργασία: Η παρούσα ερευνητική εργασία αποτελεί απόδοση στην ελληνική γλώσσα του σχετικού άρθρου του συγγραφέα που δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στην αγγλική γλώσσα –υπό την άδεια [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)– στο τεύχος 5(2) του διεθνούς επιστημονικού περιοδικού ομότιμης αξιολόγησης *HAPSc Policy Briefs Series* που εκδίδεται από τον Ελληνικό Οργανισμό Πολιτικών Επιστημόνων (ΕΟΠΕ). Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Koukakis, G. (2024). From Heartland and Rimland, to Hyperland: Introducing a New Geopolitical Theory. *HAPSc Policy Briefs Series*, 5(2), 81–92. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.40784>

Σχετικά με τον συγγραφέα

Ο Αντισυνταγματάρχης ε.α. Γεώργιος Κουκάκης εισήχθη μέσω πανελληνίων εξετάσεων στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων το 1998 από όπου αποφοίτησε το 2002, 1^{ος} μεταξύ των Ανθυπολοχαγών Πεζικού. Το 2003 –έπειτα από αίτησή του και ειδική διαδικασία επιλογής– εντάχθηκε στις Ειδικές Δυνάμεις, όπου υπηρέτησε μέχρι και το 2017 οπότε και αποχώρησε οικειοθελώς. Έχει υπηρετήσει σε διάφορες Μονάδες και Επιτελεία των Ειδικών Δυνάμεων, του Πεζικού και της Επιστράτευσης στην Ελλάδα και το εξωτερικό (Κύπρος και Κοσσυφοπέδιο) και είναι απόφοιτος όλων των υποχρεωτικών στρατιωτικών εκπαιδύσεων του Πεζικού και των Ειδικών Δυνάμεων, καθώς και τεσσάρων courses του Στρατού Ξηράς των ΗΠΑ (Fort Benning, Georgia). Επιπλέον, είναι απόφοιτος της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (2023), από την οποία βραβεύτηκε για τη διπλωματική του διατριβή (5^η καλύτερη). Το 2024 αποστρατεύτηκε πρόωρα έπειτα από αίτησή του, έχοντας 26 έτη υπηρεσίας στις Ένοπλες Δυνάμεις.

Είναι Υποψήφιος Διδάκτορας Αμυντικής Διπλωματίας & Εθνικής Ασφάλειας του Τμήματος Μεσογειακών Σπουδών (Αρχαιολογία, Γλωσσολογία, Διεθνείς Σχέσεις) του Πανεπιστημίου Αιγαίου, και κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης (Master of Arts) στη «*Διακυβέρνηση, Ανάπτυξη και Ασφάλεια στη Μεσόγειο*» του ίδιου Πανεπιστημίου, το οποίο απέκτησε με βαθμό άριστα αποφοιτώντας 1^{ος} ανάμεσα στους συμφοιτητές του, έπειτα από υποτροφία που του χορηγήθηκε από το Γενικό Επιτελείο Στρατού (ΓΕΣ). Όσον αφορά τη συμμετοχή του σε Ινστιτούτα και Κέντρα Διεθνών Σχέσεων, διατελεί Κύριος Ερευνητής και Γενικός Γραμματέας του Κέντρου Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων (ΚΕΔΙΣΑ), Ερευνητικός Συνεργάτης (Research Associate) του HERMES Institute of International Affairs, Security & Geoeconomy, Μέλος του Ελληνικού Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών (ΕΛ.Ι.Σ.ΜΕ.), Μέλος της

Mercury Negotiation Academy (MNA), και Μέλος της *ΑΛΛΗΛΙΟΝ*, του παγκόσμιου δικτύου αλληλεγγύης υπέρ των νέων για σπουδές, επαγγελματική ένταξη, σταδιοδρομία και επιχειρηματικότητα με την επωνυμία.

Έχει λάβει μέρος ως εισηγητής/ομιλητής σε αρκετά συνέδρια, ημερίδες και σεμινάρια, ενώ άρθρα και ερευνητικές εργασίες του έχουν δημοσιευτεί στις ιστοσελίδες των προαναφερθέντων Ινστιτούτων Διεθνών Σχέσεων με τα οποία συνεργάζεται, καθώς επίσης και σε πληθώρα περιοδικών και ιστοσελίδων. Τον Απρίλιο του 2023 κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Ινφογνώμων το πρώτο του βιβλίο (σε συνεργασία με τον Κώστα Πικραμένο) με τίτλο *Εθνική Ασφάλεια: Μύθοι και Πραγματικότητα*, ενώ τον Ιανουάριο του 2025 κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Ινφογνώμων το δεύτερο βιβλίο του (μονογραφία) με τίτλο *Ένοπλες Συγκρούσεις & Εθνική Ασφάλεια στον 21^ο αιώνα*.

Από τον Οκτώβριο του 2024 είναι ακαδημαϊκός υπεύθυνος –υπό την επιστημονική ευθύνη του Δρ. Ντάλη Σωτήρη– της σειράς επιμορφωτικών προγραμμάτων «Σπουδές Ασφάλειας στη Μεσόγειο» του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. Πανεπιστημίου Αιγαίου.

Email : g_k_koukakis@yahoo.gr

LinkedIn : [Georgios Koukakis](#)

Research Gate : [Georgios Koukakis](#)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη	i
1. Εισαγωγή	1
2. Οι θεωρίες Heartland και Rimland	1
3. Το σύγχρονο γεωπολιτικό περιβάλλον	3
4. Η θεωρία της Υπεργαίας (Hyperland).....	6
5. Αποδείξεις από στρατηγικά έγγραφα μειζόνων γεωπολιτικών δρώντων.....	8
6. Συμπερασματικά σχόλια	12
Βιβλιογραφία.....	13
Δημοσιευμένο Ερευνητικό Έργο του Συγγραφέα	15

Περίληψη

Παρά το γεγονός ότι έχουν διατυπωθεί πολλές γεωπολιτικές θεωρίες, οι συνθήκες του σύγχρονου γεωπολιτικού περιβάλλοντος έχουν αλλάξει δραματικά, οδηγώντας τους μείζονες δρώντες σε συμπεριφορές που δεν μπορούν να εξηγηθούν, όπως η Νέα Κούρσα Διαστήματος, οι μαζικές εκστρατείες/επιχειρήσεις (παρα)πληροφόρησης και οι επιχειρήσεις στον κυβερνοχώρο. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιάσει μια νέα γεωπολιτική θεωρία που διευκολύνει την ερμηνεία αυτής της συμπεριφοράς στο πλαίσιο της αναδυόμενης δυναμικής της γεωπολιτικής σκηνής και να προσδιορίσει τους νέους στρατηγικούς τομείς που συμβάλλουν στην ενίσχυση της εθνικής ισχύος ενός κράτους.

Λέξεις κλειδιά: Heartland, Rimland, Γεωπολιτική, Mackinder, Spykman, Παγκόσμια Νήσος, Στρατηγικός Ανταγωνισμός, Διάστημα, Κυβερνοχώρος, Πληροφοριακός Χώρος

1. Εισαγωγή

Η γεωπολιτική είναι ένας όρος των Διεθνών Σχέσεων (International Relations,, IR) που χρησιμοποιείται για να περιγράψει τη διασύνδεση της γεωγραφίας και της πολιτικής, ασχολούμενος, μεταξύ άλλων, με την κατανομή της εξουσίας σε όλο τον κόσμο, τον τρόπο με τον οποίο η γεωγραφία επηρεάζει αυτή την κατανομή κ.λπ. (Mirza & Ayub, 2022:187). Με την πάροδο του χρόνου, έχουν διατυπωθεί διάφορες γεωπολιτικές θεωρίες σε μια προσπάθεια να εξηγηθεί η συμπεριφορά των σημαντικότερων διεθνών δυνάμεων, με πιο γνωστές τις θεωρίες της *Heartland* (Καρδιογαία) και της *Rimland* (Περίμετρος). Ωστόσο, το γεωπολιτικό περιβάλλον έχει αλλάξει δραματικά μέσα στο χρόνο, οδηγώντας τους δρώντες να συμπεριφέρονται με τρόπο που οι προαναφερθείσες θεωρίες δεν μπορούν να εξηγήσουν.

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι να παρουσιάσει τη *Hyperland* (Υπεργαία), μια νέα γεωπολιτική θεωρία που διευκολύνει την ερμηνεία της συμπεριφοράς των σημαντικότερων διεθνών δυνάμεων στο πλαίσιο της αναδυόμενης δυναμικής της γεωπολιτικής σκηνής και να προσδιορίσει νέους στρατηγικούς τομείς που συμβάλλουν στην ενίσχυση της εθνικής ισχύος ενός κράτους. Η σημασία της έγκειται στο γεγονός ότι –ως καινοτόμος θεωρία– λαμβάνει υπόψη τις σύγχρονες συνθήκες του γεωπολιτικού περιβάλλοντος, συμπληρώνοντας έτσι την υπάρχουσα βιβλιογραφία σχετικά με τη γεωπολιτική και παρέχοντας στους μελετητές ένα επιπλέον αναλυτικό εργαλείο μέσω του οποίου μπορούν να υποστηρίξουν την έρευνά τους.

2. Οι θεωρίες Heartland και Rimland

Τόσο η θεωρία της *Heartland* (Καρδιογαία) όσο και η θεωρία της *Rimland* (Περίμετρος) βασίζονται στη γεωπολιτική περιοχή της *Παγκόσμιας Νήσου* (World Island), η οποία αποτελείται από τις ηπείρους της Αφρικής, της Ευρώπης και της Ασίας. Η θεωρία της *Heartland* εισήχθη για πρώτη φορά το 1904 και οριστικοποιήθηκε το 1919 από τον Βρετανό γεωγράφο *Halford Mackinder* (Mirza & Ayub, 2022: 191-193), ο οποίος υποστήριξε ότι για να επιτύχει στρατηγική κυριαρχία ένας σημαντικός γεωπολιτικός δρώντας, πρέπει να αποκτήσει τον έλεγχο της *Heartland*, της γεωγραφικής περιοχής γύρω από τη Βαλτική Θάλασσα, τη Μαύρη Θάλασσα, τον Καύκασο, την Κεντρική και Βόρεια Ασία (Εικόνα 1). Ο Mackinder τόνισε τη ζωτική σημασία της *χερσαίας ισχύος* και της δυσπρόσιτης θέσης της *Heartland* για τις ναυτικές δυνάμεις, υπογραμμίζοντας επίσης τον σημαντικό ρόλο της Ανατολικής Ευρώπης, αναφέροντας ότι:

«Όποιος κυβερνά την Ανατολική Ευρώπη κυβερνά την Καρδιογαία: Όποιος κυβερνά την Καρδιογαία κυβερνά την Παγκόσμια Νήσο: Όποιος κυβερνά την Παγκόσμια Νήσο κυβερνά τον κόσμο» (Mackinder, 1942:106).

Εικόνα 1. Γραφική απεικόνιση των θεωριών Heartland & Rimland

Πηγή: Reddit (2023)

Μερικές δεκαετίες αργότερα, το 1942, ο Αμερικανός καθηγητής *Nicholas Spykman* εισήγαγε τη θεωρία της *Rimland* (Mirza & Ayub, 2022:193-195), του νότιου παράκτιου τμήματος της *Heartland* (Εικόνα 1), η οποία έδινε έμφαση στη θάλασσα ισχύ, υποστηρίζοντας ότι ένας σημαντικός γεωπολιτικός δρώντας θα μπορούσε να επιτύχει στρατηγική κυριαρχία περιορίζοντας την επιρροή των δρώντων της *Heartland*, αναφέροντας ότι:

«Όποιος ελέγχει την Περίμετρο κυβερνά την Ευρασία· όποιος κυβερνά την Ευρασία ελέγχει τις τύχες του κόσμου» (Spykman, 1944:43).

3. Το σύγχρονο γεωπολιτικό περιβάλλον

Μία από τις μεγαλύτερες διαφορές μεταξύ του σύγχρονου γεωπολιτικού περιβάλλοντος και του γεωπολιτικού περιβάλλοντος του πρώτου μισού του 20^{ου} αιώνα –όταν ο Mackinder και ο Spykman διατύπωσαν τις θεωρίες τους– είναι η *τεχνολογική πρόοδος* που επικρατεί σήμερα, μια κατάσταση που επηρεάζει σχεδόν όλους τους τομείς της πολιτικής. Πράγματι, ενώ τα μέσα που χρησιμοποιούνταν την εποχή του Mackinder και του Spykman ήταν αποτέλεσμα της 2^{ης} Βιομηχανικής Επανάστασης (Πίνακας 1), η 3^η Βιομηχανική Επανάσταση που ακολούθησε οδήγησε σε έναν παγκοσμιοποιημένο ψηφιακό και αυτοματοποιημένο κόσμο. Επιπλέον, η 4^η Βιομηχανική Επανάσταση έχει αλλάξει περαιτέρω τον τρόπο συμπεριφοράς των δρώντων, καθώς η *Τεχνητή Νοημοσύνη* (TN) και ο μεγάλος αριθμός αναδυόμενων τεχνολογιών παρέχουν νέα μέσα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο διάστημα, στον κυβερνοχώρο και τον χώρο της πληροφορίας (Britannica, 2024).

Οι κύριες απειλές του σύγχρονου περιβάλλοντος ασφάλειας οι οποίες έχουν προσδιοριστεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), το ΝΑΤΟ, τις Ηνωμένες Πολιτείες, τη Γερμανία και την Ιαπωνία στα στρατηγικά τους έγγραφα είναι η *Κίνα* και η *Ρωσία*, ενώ οι κύριοι *κίνδυνοι* που έχουν εντοπιστεί περιλαμβάνουν την τρομοκρατία, τις κυβερνοεπιθέσεις, τη διάδοση όπλων μαζικής καταστροφής (ΟΜΚ), τις ένοπλες συγκρούσεις, την κλιματική αλλαγή, τη χρηματοοικονομική ανισορροπία, τις πανδημίες και την υποβάθμιση των κρίσιμων υποδομών και των αλυσίδων εφοδιασμού (Koukakis, 2023:62). Επιπλέον, ο Ζανίδης (2023) μας ενημερώνει ότι το διάστημα είναι ο νέος τομέας στρατηγικής αντιπαλότητας μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Κίνας, με την ονομασία *Νέα Κούρσα Διαστήματος* (New Space Race NSR), ο οποίος είναι ουσιαστικά ένας ανταγωνισμός για την τεχνολογική υπεροχή που επηρεάζει ολόκληρο τον κόσμο.

Πρέπει επίσης να τονιστεί ότι η κατάρρευση της πρώην *Ένωσης Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών* (ΕΣΣΔ) η οποία έθεσε τέλος στον Ψυχρό Πόλεμο, οδήγησε στην άνοδο της Κίνας, μετατρέποντας –σύμφωνα με τη Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας (National Security Strategy, NSS) των Ηνωμένων Πολιτειών του 2022 (Koukakis, 2022:127)– τον στρατηγικό ανταγωνισμό σε ανταγωνισμό μεταξύ Δημοκρατιών και Αυτοκρατοριών, ορίζοντας την «*υπερίσχυση έναντι της Κίνας*» ως μία από τις κύριες προτεραιότητες των Ηνωμένων Πολιτειών. Η 2022 NSS προσδιορίζει επίσης την Κίνα ως τον μοναδικό ανταγωνιστή των Ηνωμένων Πολιτειών που έχει τόσο την πρόθεση όσο και τη δύναμη να αναδιαμορφώσει τη διεθνή τάξη, αναφέροντας ότι:

«Η πιο επείγουσα στρατηγική πρόκληση που αντιμετωπίζει το όραμά μας προέρχεται από δυνάμεις που συνδυάζουν την αυταρχική διακυβέρνηση με μια αναθεωρητική εξωτερική πολιτική. Είναι η συμπεριφορά τους που αποτελεί πρόκληση για την διεθνή ειρήνη και σταθερότητα – ειδικά η διεξαγωγή ή η προετοιμασία επιθετικών πολέμων, η ενεργή υπονόμευση των δημοκρατικών πολιτικών διαδικασιών άλλων χωρών, η αξιοποίηση της τεχνολογίας και των αλυσίδων εφοδιασμού για εξαναγκασμό και καταστολή, και η εξαγωγή ενός αντιφιλελεύθερου μοντέλου διεθνούς τάξης» (The White House, 2022:8).

Πίνακας 1. Τα χαρακτηριστικά των τεσσάρων Βιομηχανικών Επαναστάσεων

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ	ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ
1 ^η Βιομηχανική Επανάσταση ή Βιομηχανική Επανάσταση 1.0 (1BE)	1760 – 1830	Χρήση νέων πρώτων υλών Ατμοκίνηση Ανάπτυξη Μεταφορών & Επικοινωνιών
2 ^η Βιομηχανική Επανάσταση ή Βιομηχανική Επανάσταση 2.0 (2BE)	1830 - 1950	Εφεύρεση ηλεκτρισμού Μηχανές εσωτερικής καύσης Μαζική παραγωγή
3 ^η Βιομηχανική Επανάσταση ή Βιομηχανική Επανάσταση 3.0 (3BE)	1950 - 2010	Ψηφιακή Τεχνολογία Αυτοματισμός Παγκόσμια πρόσβαση στην Πληροφορία
4 ^η Βιομηχανική Επανάσταση ή Βιομηχανική Επανάσταση 4.0 (4BE)	2010 - Σήμερα	Τεχνητή Νοημοσύνη Αναδυόμενες Τεχνολογίες
Σημείωση: Τα αναγραφόμενα έτη δεν αντιπροσωπεύουν την ακριβή έναρξη/λήξη κάθε περιόδου, αλλά έχουν επιλεχθεί ώστε να διευκολύνουν την οριοθέτηση κάθε Βιομηχανικής Επανάστασης.		

Πηγή: Δημιουργία του συγγραφέα

Εκτός από τις Ηνωμένες Πολιτείες, πολλοί διεθνείς δρώτες όπως η ΕΕ, έχουν πρόσφατα επισημάνει ότι η χειραγώγηση πληροφοριών και η παρέμβαση από το εξωτερικό (Foreign Information Manipulation and Interference, FIMI) αποτελεί μία από τις σοβαρότερες απειλές του

σύγχρονου περιβάλλοντος ασφάλειας, με στόχο την υπονόμευση του δημοκρατικού τρόπου ζωής. Για να είμαστε πιο ακριβείς, η ΕΕ ορίζει τη FIMI ως:

«ένα μοτίβο συμπεριφοράς που απειλεί ή έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει αρνητικά τις αξίες, τις διαδικασίες και τις πολιτικές διεργασίες. Η δραστηριότητα αυτή έχει χειραγωγικό χαρακτήρα και διεξάγεται με σκόπιμο και συντονισμένο τρόπο. Οι δρώντες αυτής της δραστηριότητας μπορεί να είναι κρατικοί ή μη κρατικοί δρώντες, συμπεριλαμβανομένων των αντιπροσώπων τους εντός και εκτός της επικράτειάς τους» (EEAS, 2024).

Επιπλέον, η τελευταία *Ανάλυση Στρατηγικής Προόρασης* (Strategic Foresight Analysis, SFA) του NATO υπογραμμίζει ότι η συνεργασία μεταξύ των φορέων στο μέλλον θα είναι πιθανότατα περιορισμένη (ACT, 2024:15), ο ανταγωνισμός θα είναι διάχυτος και θα εκμεταλλεύεται όλους τους τομείς και τις διαστάσεις (ACT, 2024:19) και ότι η τεχνολογία θα αλλάξει τελικά τον χαρακτήρα του πολέμου μέσω της χρήσης αυτόνομων δικτυακών πλατφορμών πολλαπλών τομέων, χαρακτηρίζοντας την εποχή μας ως την «Εποχή της TN» και τις αναδύομενες και ανατρεπτικές τεχνολογίες (Emerging & Disruptive Technologies, EDTs) ως έναν από τους κύριους μοχλούς αλλαγής (ACT, 2024:35). Σημειώνει επίσης ότι η εκμετάλλευση των ανεπαρκώς διαχειριζόμενων παγκόσμιων κοινών αγαθών (global commons) –όπως ο διαστημικός και ο κυβερνοχώρος– θα βρίσκεται στο επίκεντρο της πολιτικής κάθε δρώντα, προκειμένου να αποκτήσει στρατηγικό πλεονέκτημα (ACT, 2024:57), οδηγώντας σε μια διεθνή τάξη σε μετάβαση (ACT, 2024:66). Η 2023 SFA αναφέρει μεταξύ άλλων ότι:

«Η εποχή της τεχνητής νοημοσύνης και η σύγκλιση των αναδύομενων και ανατρεπτικών τεχνολογιών (EDTs) θα αναδιαμορφώσουν τα κράτη, τις κοινωνίες και τις ένοπλες δυνάμεις, καθώς και τον χαρακτήρα του ανταγωνισμού και του πολέμου με πρωτοφανή ταχύτητα. Ο ανταγωνισμός επεκτείνεται σε εικονικές και γνωστικές διαστάσεις και διαμορφώνεται όλο και περισσότερο στον μη γεωγραφικό χώρο και στον κυβερνοχώρο με νέες συγκλίνουσες επιδράσεις. [...] Επιπλέον, η επιτάχυνση της τεχνολογικής ανάπτυξης και η αλλαγή της σχέσης μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα θα έχουν βαθιά επίδραση στα θέματα ασφάλειας και στρατιωτικών υποθέσεων. Οι συγκλίνουσες επιδράσεις σε όλους τους επιχειρησιακούς τομείς, καθώς και

στις φυσικές και μη φυσικές διαστάσεις, θα διευρύνουν το πεδίο εφαρμογής και θα διαμορφώσουν βαθιά τον χαρακτήρα του ανταγωνισμού» (ACT, 2024:7).

Φυσικά, τα συμπεράσματα της 2023 SFA του NATO δεν αποτελούν έκπληξη, καθώς ο Πρόεδρος της Ρωσικής Ομοσπονδίας είχε ήδη τονίσει το 2017 τη σημασία της TN, δηλώνοντας ότι:

«Η τεχνητή νοημοσύνη είναι το μέλλον όχι μόνο της Ρωσίας, αλλά και ολόκληρης της ανθρωπότητας [...] Υπάρχουν τεράστιες ευκαιρίες, αλλά και απειλές που είναι δύσκολο να προβλεφθούν σήμερα [...] Όποιος καταστεί ηγέτης σε αυτόν τον τομέα, θα γίνει ο κυρίαρχος του κόσμου» (Gigova, 2017).

4. Η θεωρία της Υπεργαίας (Hyperland)

Λαμβάνοντας υπόψη τα προαναφερθέντα γεγονότα, είναι προφανές ότι –παρά το γεγονός ότι οι ένοπλες συγκρούσεις και η στρατιωτική κυριαρχία εξακολουθούν να αποτελούν μέρος του σύγχρονου γεωπολιτικού περιβάλλοντος– οι μείζονες δρώντες ενδιαφέρονται περισσότερο για την απόκτηση τεχνολογικής υπεροχής, προκειμένου να επικρατήσουν στους τομείς του διαστήματος, του κυβερνοχώρου και του χώρου της πληροφορίας, μια ενέργεια που θα τους επιτρέψει να επιβάλλουν τη βούλησή τους σε τρίτους δρώντες. Ωστόσο, αυτή η συμπεριφορά δεν δικαιολογείται από τη θεωρία του Mackinder η οποία δίνει έμφαση στη χερσαία δύναμη και στον έλεγχο της *Heartland*, ούτε από τη θεωρία του Spykman η οποία δίνει έμφαση στη θαλάσσια δύναμη και στον έλεγχο της *Rimland*. Αυτός είναι ακριβώς ο λόγος για τον οποίο πρέπει να θεσπιστεί μια νέα γεωπολιτική θεωρία, προκειμένου να δημιουργηθεί ένα πλαίσιο για την ερμηνεία των ενεργειών των σημαντικότερων γεωπολιτικών δρώντων.

Η *Hyperland* (Υπεργαία) είναι μια νέα γεωπολιτική θεωρία που εισάγει για πρώτη φορά ο συγγραφέας, προκειμένου να ερμηνεύσει τον νέο στρατηγικό ανταγωνισμό μεταξύ των μειζόνων διεθνών δρώντων που προσπαθούν να αποκτήσουν κυριαρχία στο διάστημα, τον κυβερνοχώρο και τον χώρο της πληροφορίας. Ετυμολογικά, η λέξη *Hyperland* αποτελείται από την ελληνική λέξη *υπέρ*, που σημαίνει «από πάνω» και την αγγλική λέξη *land* (γη), και είναι ο γεωπολιτικός φανταστικός χώρος που περιλαμβάνει τους τομείς του διαστήματος, του κυβερνοχώρου και του πληροφοριακού χώρου που περιβάλλουν τον πλανήτη (Εικόνα 2).

Εικόνα 2. Γραφική απεικόνιση της Υπεργαίας (Hyperland)

Source: PNGEGG ([n.d.](#))

Η βασική της αρχή είναι ότι –δεδομένου του γεγονότος ότι τα περισσότερα από τα σύγχρονα μέσα σκληρής και ήπιας ισχύος που χρησιμοποιούν οι μεγάλοι γεωπολιτικοί δρώντες είναι στενά συνδεδεμένα με την τεχνολογία, καθώς και του γεγονότος ότι οι δρώντες αυτοί χρησιμοποιούν τα προαναφερθέντα μέσα στο πλαίσιο των αντίστοιχων στρατηγικών τους– ο κύριος στόχος κάθε δρώντα στη σύγχρονη γεωπολιτική σκηνή είναι να αποκτήσει τον έλεγχο του διαστήματος, του κυβερνοχώρου ή/και του χώρου της πληροφορίας, καθώς η κυριαρχία του σε αυτούς τους τομείς θα οδηγήσει τελικά στον έλεγχο της Παγκόσμιας Νήσου. Με άλλα λόγια, ο συγγραφέας προτείνει ότι:

Όποιος ελέγχει την Υπεργαία κυβερνά τόσο την Καρδιογαία όσο και τη Γη της Περιφέρειας, και έτσι κυβερνά την Παγκόσμια Νήσο. Όποιος κυβερνά την Παγκόσμια Νήσο κυβερνά τον Κόσμο.

Πίνακας 2. Τα βασικά στοιχεία των γεωπολιτικών θεωριών Heartland, Rimland & Hyperland

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΘΕΩΡΙΑΣ	ΕΤΟΣ ΣΥΛΛΗΨΗΣ	ΠΕΔΙΟ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	ΜΕΙΖΩΝΕΣ ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΔΡΩΝΤΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ
Heartland	1904/1919	Ξηρά	Κεντρική Ευρασία	ΗΠΑ Ρωσία
Rimland	1942	Θάλασσα	Παράκτια Νότια Ευρασία	ΗΠΑ Ρωσία
Hyperland	2024	Διάστημα Κυβερνοχώρος Πληροφοριακός Χώρος	Υφήλιος	ΗΠΑ Κίνα Ρωσία

Πηγή: Δημιουργία του συγγραφέα

5. Αποδείξεις από στρατηγικά έγγραφα μειζόνων γεωπολιτικών δρώντων

Η νέα θεωρία της Hyperland επιβεβαιώνεται από το περιεχόμενο αρκετών στρατηγικών εγγράφων που εκδόθηκαν πρόσφατα από σημαντικούς γεωπολιτικούς δρώντες, καθώς δίνουν έμφαση στην ανάπτυξη νέων δυνατοτήτων στους τομείς του διαστήματος, του κυβερνοχώρου και του χώρου πληροφοριών, όχι μόνο για την αντιμετώπιση των αντίστοιχων απειλών που θέτουν άλλοι δρώντες, αλλά και για να τους επιτρέψουν να εκμεταλλευτούν αυτούς τους τομείς με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, προκειμένου να προωθήσουν τα συμφέροντά τους.

Ένα από αυτά τα έγγραφα είναι η Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας της *Ρωσικής Ομοσπονδίας* που εκδόθηκε το 2021, στην οποία «η ανάπτυξη ενός ασφαλούς χώρου πληροφοριών» ορίζεται ως ένα από τα εθνικά συμφέροντα της Ρωσίας, ενώ «η ασφάλεια των πληροφοριών» και «η επιστημονική και τεχνολογική ανάπτυξη» ορίζονται ως δύο από τις στρατηγικές εθνικές προτεραιότητες της Ρωσίας (Cooper, 2021). Επιπλέον, το τελευταίο *Δόγμα Εξωτερικής Πολιτικής της Ρωσικής Ομοσπονδίας* ορίζει ως ένα από τα εθνικά συμφέροντα της Ρωσίας «την ανάπτυξη ενός ασφαλούς χώρου πληροφοριών, την προστασία της ρωσικής κοινωνίας από καταστροφικές πληροφοριακές και ψυχολογικές επιρροές», ως ένα από τα στρατηγικά της καθήκοντα «τη διασφάλιση των συμφερόντων της Ρωσίας στους ωκεανούς, το διάστημα και τον εναέριο χώρο του

πλανήτη» και ως μία από τις προτεραιότητές της «τη διασφάλιση των συμφερόντων της Ρωσικής Ομοσπονδίας στον παγκόσμιο ωκεανό, το διάστημα και τον εναέριο χώρο» ([The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, 2023](#)). Συνοψίζοντας, όσον αφορά την αντίληψη της Ρωσίας για τον χώρο της πληροφορίας –ο οποίος θεωρείται ως ένας συνδυασμός του κυβερνοχώρου, του δικτύου (τηλε)επικοινωνιών, των ιστοσελίδων και των τεχνολογιών ([Hakala & Melnychuk, 2021:6](#))– πρέπει να γίνει κατανοητό ότι:

«η Ρωσία αντιλαμβάνεται τον χώρο της πληροφορίας με πολύ γεωπολιτικούς όρους, με τον εγχώριο χώρο της πληροφορίας να αποτελεί συνέχεια των εδαφικών συνόρων του κράτους, τα οποία θεωρεί ότι παραβιάζονται συνεχώς από ξένες εισβολές» ([Hakala & Melnychuk, 2021:7](#)).

Το ίδιο ισχύει και για τη Γαλλική Δημοκρατία, καθώς η Εθνική Στρατηγική Ανασκόπηση (National Strategic Review, NSR) που εκδόθηκε το 2022 ορίζει την «Κυβερνοανθεκτικότητα πρώτης τάξεως» ως τον τέταρτο στρατηγικό της στόχο ([Republic of France, 2022:39](#)), την «ικανότητα άμυνας και δράσης έναντι υβριδικών απειλών» ως τον ένατο στρατηγικό στόχο της ([Republic of France, 2022:48](#)), και την «Ελευθερία δράσης και την ικανότητα διεξαγωγής στρατιωτικών επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων επιχειρήσεων υψηλής έντασης σε όλους τους τομείς (πολυπεριβαλλοντική και πολυτομεακή)» ως τον δέκατο στρατηγικό στόχο της ([Republic of France, 2022:50](#)), αναφέροντας ότι:

«Οι κοινόχρηστοι χώροι (κυβερνοχώρος, διάστημα, θαλάσσιος βυθός και εναέριος-θαλάσσιος χώρος) αποτελούν πλέον αντικείμενο ανανεωμένου ανταγωνισμού για την εξουσία. Οι ενέργειες που έχουν ήδη αναληφθεί σε αυτούς τους χώρους αντικατοπτρίζουν την υιοθέτηση από όλα τα κράτη μιας προσέγγισης που εφαρμόζεται σε αυτούς τους χώρους σε ολόκληρο το τρίπτυχο του ανταγωνισμού, των διαφορών και της αντιπαράθεσης. Η επιχειρησιακή και γεωγραφική τους σημασία αυξάνεται, ενώ οι κοινοί κανόνες που τους διέπουν είναι ανεπαρκείς, αποδυναμωμένοι ή αμφισβητούμενοι» ([Republic of France, 2022:12](#)).

Η πρώτη Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας της Γερμανίας όρισε επίσης την ανθεκτικότητα ως βασική ικανότητα για την εθνική της ασφάλεια, καθορίζοντας την προστασία και την προώθηση της τεχνολογίας και της καινοτομίας ([The Federal Government, 2023:57](#)), την ασφάλεια στον

κυβερνοχώρο ([The Federal Government, 2023:59](#)) και την εκμετάλλευση του διαστήματος ([The Federal Government, 2023:62](#)) ως μερικούς από τους βασικούς τρόπους για την επίτευξή της, αναφέροντας ότι:

«Η έκταση, η συχνότητα και το εύρος των κυβερνοεπιθέσεων αυξάνονται. Αυτό δείχνει ότι οι κίνδυνοι για την ασφάλεια και οι διεθνείς συγκρούσεις μπορούν επίσης να έχουν την προέλευσή τους στον ψηφιακό χώρο. Όλο και πιο συχνά, οι κυβερνοεπιθέσεις αποσκοπούν στην αποσταθεροποίηση της κυβέρνησης και της κοινωνίας μας ή των κυβερνήσεων και κοινωνιών των εταίρων μας. Επιπλέον, στον κυβερνοχώρο δεν υπάρχουν γεωγραφικά όρια για το έγκλημα, την τρομοκρατία, την κατασκοπεία ή τη δολιοφθορά. Η πιθανή ζημιά είναι τεράστια και μπορεί να αποδοθεί σε συγκεκριμένους παράγοντες μόνο με μεγάλη δυσκολία» ([The Federal Government, 2023:25](#)).

Η σημασία της τεχνολογίας τονίζεται επίσης στην προαναφερθείσα Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας των *Ηνωμένων Πολιτειών* του 2022, όπου επισημαίνεται ότι είναι κεντρικής σημασίας για τον σύγχρονο γεωπολιτικό ανταγωνισμό, προκειμένου να διαφυλαχθεί η εθνική ασφάλεια, η οικονομία και η δημοκρατία των ΗΠΑ ([The White House, 2022:32](#)). Όσον αφορά τους στρατηγικούς τομείς του κυβερνοχώρου και του διαστήματος, το έγγραφο υπογραμμίζει ότι η ασφάλεια του κυβερνοχώρου είναι ζωτικής σημασίας για την εθνική ασφάλεια, καθώς η κοινωνία και οι κρίσιμες υποδομές της είναι σήμερα ψηφιακές και, ως εκ τούτου, ευάλωτες σε κυβερνοεπιθέσεις ([The White House, 2022:34](#)), και ότι οι *Ηνωμένες Πολιτείες* βασίζονται σε διαστημικά συστήματα για τη διατήρηση της κρίσιμης εθνικής και εσωτερικής ασφάλειας, αναφέροντας ότι:

«Η εξερεύνηση και η χρήση του διαστήματος ωφελούν την ανθρωπότητα, από τη δημιουργία οικονομικών ευκαιριών έως την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και τη δυνατότητα παρακολούθησης του κλίματος. Η Αμερική θα διατηρήσει τη θέση της ως παγκόσμιος ηγέτης στον διαστημικό τομέα και θα συνεργαστεί με τη διεθνή κοινότητα για να εξασφαλίσει τη βιωσιμότητα, την ασφάλεια, τη σταθερότητα και την προστασία του τομέα» ([The White House, 2022:34](#)).

Ένας από τους σημαντικότερους γεωπολιτικούς δρώντες που επίσης τονίζει τη σημασία της τεχνολογίας, του διαστήματος, του κυβερνοχώρου και του χώρου πληροφοριών είναι το *Ηνωμένο*

Βασίλειο (HB). Στην Αναθεωρημένη Ολοκληρωμένη Ανασκόπηση (Integrated Review Refresh, IRR) του 2023 με τίτλο «Αντιμετωπίζοντας έναν πιο αμφισβητούμενο και ασταθή κόσμο», η κυβέρνηση του HB ορίζει την *επιστήμη* και την *τεχνολογία* ως μία από τις βασικές εθνικές προτεραιότητες του HB που πρέπει να αναπτυχθούν προκειμένου να αποκτηθεί στρατηγικό πλεονέκτημα (HM Government, 2023:14), εκφράζοντας επίσης την πρόθεση να διαμορφώσει κανόνες στην αναδυόμενη ψηφιακή και τεχνολογική τάξη, τον κυβερνοχώρο και το διάστημα (HM Government, 2023:28) και να ενισχύσει τις δυνατότητες των κυβερνοδυνάμεων και των διαστημικών δυνάμεων του HB, προκειμένου να ενισχύσει την ολοκληρωμένη αποτρεπτική του δύναμη (HM Government, 2023:34), προσδιορίζοντας την *κυβερνοασφάλεια* και την *ανθεκτικότητα* ως τον τέταρτο τομέα προτεραιότητας του HB (HM Government, 2023:50).

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι ο συνεχιζόμενος πόλεμος στην *Ουκρανία* έχει αναδείξει την προσπάθεια των κύριων παραγόντων να αποκτήσουν κυριαρχία στον χώρο της πληροφόρησης, προκειμένου να επηρεάσουν την κοινή γνώμη και να δικαιολογήσουν τις ενέργειές τους. Πιο συγκεκριμένα, η Ρωσία κατηγορεί τη Δύση για τη συνολική «αντιρωσική» πολιτική της μέρος της οποίας είναι η επέκταση του NATO προς τα ανατολικά (Koukakis, 2024), με αποτέλεσμα το NATO να δημιουργήσει στην επίσημη ιστοσελίδα του μια ειδική ενότητα με τίτλο «*Αποκατάσταση της αλήθειας: Απομυθοποίηση της ρωσικής παραπληροφόρησης σχετικά με το NATO*» (NATO, 2024), στην οποία τονίζει ότι:

«Η Ρωσία επιθυμεί να δημιουργήσει σφαίρες επιρροής και να ελέγχει άλλες χώρες μέσω εξαναγκασμού, υπονόμευσης, επιθετικότητας και προσάρτησης. Χρησιμοποιεί συμβατικά, κυβερνολογικά και υβριδικά μέσα – συμπεριλαμβανομένης της παραπληροφόρησης – κατά των συμμάχων και των εταίρων του NATO. Το NATO δεν επιδιώκει την αντιπαράθεση και δεν αποτελεί απειλή για τη Ρωσία. Η Συμμαχία θα συνεχίσει να ανταποκρίνεται στις απειλές και τις ενέργειες της Ρωσίας με ενωμένο και υπεύθυνο τρόπο. Ενισχύουμε την αποτρεπτική μας δύναμη και την άμυνά μας, υποστηρίζουμε τους εταίρους μας και ενισχύουμε την ανθεκτικότητά μας. Αυτό περιλαμβάνει την καταγγελία των ενεργειών της Ρωσίας και την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης».

Ο ίδιος τρόπος αντιμετώπισης της ρωσικής παραπληροφόρησης έχει επιλεγεί από την ΕΕ, η οποία το 2015 δημιούργησε έναν ειδικό ιστότοπο με τίτλο *EUvsDiSiNFO* προκειμένου να προβλέψει, να αντιμετωπίσει και να ανταποκριθεί στην εκστρατεία παραπληροφόρησης της Ρωσίας, αυξάνοντας την ευαισθητοποίηση του κοινού και διευκολύνοντας την αντίσταση των Ευρωπαίων στη χειραγώγηση των πληροφοριών (*EUvsDiSiNFO*, n.d.). Επιπλέον, η ΕΕ –έχοντας αναγνωρίσει το διάστημα ως στρατηγικό τομέα– εξέδωσε το 2023 την πρώτη της *Στρατηγική για την Ασφάλεια και την Άμυνα στο Διάστημα* (*EEAS*, 2023), στην οποία αναφέρεται ότι:

«Στο τρέχον γεωπολιτικό πλαίσιο της αυξανόμενης ανταγωνιστικότητας των δυνάμεων και της εντατικοποίησης των απειλών, η ΕΕ λαμβάνει μέτρα για την προστασία των διαστημικών της πόρων, την υπεράσπιση των συμφερόντων της, την αποτροπή εχθρικών δραστηριοτήτων στο διάστημα και την ενίσχυση της στρατηγικής της θέσης και της αυτονομίας της» (*European Commission*, n.d.).

6. Συμπερασματικά σχόλια

Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία που παρουσιάζονται σε αυτή την εργασία, είναι προφανές ότι οι *νέοι στρατηγικοί τομείς* που συμβάλλουν στην ενίσχυση της εθνικής ισχύος ενός κράτους είναι αναμφίβολα οι αντισυμβατικοί τομείς του *διαστήματος*, του *κυβερνοχώρου* και του *χώρου της πληροφορίας*. Σε αυτό το πλαίσιο, η προσπάθεια των σημαντικότερων γεωπολιτικών δρώντων να αποκτήσουν κυριαρχία σε αυτούς τους τομείς –παραμελώντας τους συμβατικούς τομείς της ξηράς, της θάλασσας και του αέρα– δικαιολογείται πλήρως από τη θεωρία της *Hyperland*, η οποία υποστηρίζει ότι όποιος ελέγχει αυτούς τους τρεις τομείς κυβερνά τον κόσμο. Συμπερασματικά, παρόλο που η εποχή των «*ρομπότ στο έδαφος*» (*bots on the ground*) (*Rossiter*, 2020) μπορεί να μην είναι τόσο κοντά όσο θα περίμενε κανείς, είναι προφανές ότι ο στρατηγικός ανταγωνισμός έχει αλλάξει μορφή, οδηγώντας τους κύριους δρώντες σε νέες συμπεριφορές που τελικά θα αλλάξουν το γεωπολιτικό *status quo* όπως το γνωρίζουμε.

Βιβλιογραφία

- Allied Command Transformation. (2024). *Strategic Foresight Analysis 2023* [Official Document]. North Atlantic Treaty Organization. https://www.act.nato.int/wp-content/uploads/2024/05/SFA2023_rev2.pdf
- Cooper, J. (2021, July 19). Russia's updated National Security Strategy. Russian Studies Series 2/21. *NATO Defence College*. <https://www.ndc.nato.int/research/research.php?icode=704>
- European External Action Service. (2023, April 14). EU Space Strategy for Security and Defence. https://www.eeas.europa.eu/eeas/tackling-disinformation-foreign-information-manipulation-interference_en
- European External Action Service. (2024, November 14). Tackling Disinformation, Foreign Information Manipulation & Interference. https://www.eeas.europa.eu/eeas/tackling-disinformation-foreign-information-manipulation-interference_en
- EUvsDiSiNFO. (n.d.). About. <https://euvdisinfo.eu/>
- Encyclopedia Britannica. (2024, September 14). Industrial Revolution. <https://www.britannica.com/event/Industrial-Revolution>
- Gigova, R. (2017, September 02). Who Vladimir Putin thinks will rule the world . *CNN World*. <https://edition.cnn.com/2017/09/01/world/putin-artificial-intelligence-will-rule-world/index.html>
- Hakala, J. & Melnychuk, J. (2021). Russia's Strategy in Cyberspace. *NATO Strategic Communications Centre of Excellence*. https://stratcomcoe.org/cuploads/pfiles/Nato-Cyber-Report_15-06-2021.pdf
- HM Government. (2023). *Integrated Review Refresh 2023: Responding to a more contested and volatile world* [Official Document]. https://assets.publishing.service.gov.uk/media/641d72f45155a2000c6ad5d5/11857435_NS_IR_Refresh_2023_Supply_AllPages_Revision_7_WEB_PDF.pdf
- Koukakis, G. (2022). The National Security Strategy of the USA: Background, Recent Developments and Future Considerations Regarding the International Security Environment. *HAPSc Policy Briefs Series*, 3(2), 122–132. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.33792>
- Koukakis, G. (2023). Permacrises and Polycrises: Outlining the Contemporary Security Environment through References to Strategic Documents of Regional and International Actors. *HAPSc Policy Briefs Series*, 4(2), 55–64. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.36661>

- Koukakis, G. (2024). NATO vs Hybrid Threats: The case of Russian disinformation campaign. *NRDC-GR HERALD*, 21, 42-48. https://www.researchgate.net/publication/378085748_NATO_vs_Hybrid_Threats_The_case_of_Russian_disinformation_campaign
- Mackinder, H. (1942). *Democratic Ideals and Reality: A Study in the Politics of Reconstruction*. Constable Publishers
- Mirza, N. & Ayub, S. (2022). Heartland, Rimland, and the Grand Chessboard: Deciphering the Great Power Politics in Central Asia. *University of Wah Journal of Social Sciences*, 5(1), 187-204. <https://doi.org/10.56220/UWJSS2022/0501/11>
- North Atlantic Treaty Organization. (2024, October 24). Setting the record straight: De-bunking Russian disinformation on NATO. <https://www.nato.int/cps/en/natohq/115204.htm>
- PNGEGG. (n.d.). World map graphics Business Tax, animated earth, computer Network [Picture]. <https://www.pngegg.com/en/png-oanqp>
- Reddit. (2023). The heartland Theory of geopolitics and wars for world domination. https://www.reddit.com/r/MapPorn/comments/14v23ty/the_heartland_theory_of_geopolitics_and_wars_for/
- Republic of France. (2022). *National strategic review* [Official Document]. <https://www.sgdsn.gouv.fr/files/files/rns-uk-20221202.pdf>
- Rossiter, A. (2020). Bots on the ground: an impending UGV revolution in military affairs? *Small Wars & Insurgencies*, 31(4), 851–873. <https://doi.org/10.1080/09592318.2020.1743484>
- Spykman, N. (1944). *The Geography of the Peace*. Harcourt, Brace.
- The Federal Government. (2023). *Robust. Resilient. Sustainable. Integrated Security for Germany: National Security Strategy* [Official Document]. <https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/National-Security-Strategy-EN.pdf>
- The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. (2023). *The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation* [Official Document]. https://mid.ru/en/foreign_policy/fundamental_documents/1860586/
- The White House. (2022). *National Security Strategy* [Official Document]. Available at: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf>
- Zanidis, T. (2023). The New Space Race: Between the Great Powers of our Era. *HAPSc Policy Briefs Series*, 4(1), 88–94. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.35187>

Δημοσιευμένο Ερευνητικό Έργο του Συγγραφέα

- Κουκάκης, Γ. (2019). Επιχειρήσεις υποστήριξης της ειρήνης και διεθνείς οργανισμοί: Η περίπτωση του Κοσόβου. *Η Ελλάδα, η Ευρώπη & ο Κόσμος*, Τεύχος 13 (Α' Εξάμηνο 2019), 46-58. https://www.researchgate.net/publication/361893243_Epicheireseis_yposterixes_tes_eirenes_kai_diethneis_organismoi_E_periptose_tou_Kosobou
- Κουκάκης, Γ. (2020). Έχουμε τελικά Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας;. *Η Ελλάδα, η Ευρώπη & ο Κόσμος*, Τεύχος 15 (Β' Εξάμηνο 2020), 101-112. https://www.researchgate.net/publication/361893250_Echoume_telika_Symboulío_Ethnikes_Asphaleias
- Κουκάκης, Γ. (2022). Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας: Απόψεις, προτάσεις και προοπτικές σύστασής του στην Ελλάδα [Ερευνητική Εργασία Νο.72]. *Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων*. <https://www.doi.org/10.13140/RG.2.2.15631.66729/1>
- Κουκάκης, Γ. (2022). Στρατηγική και Εξωτερική Πολιτική: Η Στρατηγική του Υπουργείου Εξωτερικών για το 2022 [Ερευνητική Εργασία Νο.73]. *Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων*. <https://www.doi.org/10.13140/RG.2.2.33467.08483>
- Κουκάκης, Γ. (2022). Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη: Οι προσπάθειες οριοθέτησής της από τα κράτη της Ανατολικής Μεσογείου [Ερευνητική Εργασία Νο.77]. *Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων*. <https://www.doi.org/10.13140/RG.2.2.31789.36324>
- Κουκάκης, Γ. (2022). FRONTEX: Η αναβάθμιση του «αφανή» Ευρωπαϊκού Οργανισμού Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής. *Ελληνικό Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών*. <https://www.doi.org/10.13140/RG.2.2.13039.71840/1>
- Κουκάκης, Γ. (2022). Ουκρανία: Ο πόλεμος (και) της πληροφορίας. *Ελληνικό Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών*. <https://www.doi.org/10.13140/RG.2.2.35144.80641/1>
- Κουκάκης, Γ. (2022). Προς τα που δείχνει η Στρατηγική Πυξίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης; [Ερευνητική Εργασία Νο.78]. *Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων*. <https://www.doi.org/10.13140/RG.2.2.11656.70406>
- Koukakis, G. (2022). The June 29th-30th, 2022 NATO Summit: An assessment of the Alliance's new Strategic Concept and future security considerations [Briefing Note No "1/2022"]. *HERMES Institute of International Affairs, Security & Geoeconomy*. <https://www.doi.org/10.13140/RG.2.2.25917.33763>
- Κουκάκης, Γ. (2022). Η τριμερής συνεργασία Ελλάδας, Κύπρου & Ισραήλ και οι επιπτώσεις της στην ενεργειακή ασφάλεια της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τη σταθερότητα στην Ανατολική Μεσόγειο, στο *Τετράδια Γεωπολιτικής Ανάλυσης και Μελετών*, Τεύχος 5. Ελληνικό Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών. <https://www.doi.org/10.13140/RG.2.2.19206.45126>

- Koukakis, G. (2022). The 2022 NATO Madrid Summit: Background, Key Decisions, and Future Considerations [Briefing Note No “2/2022”]. *HERMES Institute of International Affairs, Security & Geoeconomy*. <https://www.doi.org/10.13140/RG.2.2.30499.32808>
- Koukakis, G. (2022). The 2020 EEZ delimitation agreement between Greece & Egypt [Short Comments]. *HERMES Institute of International Affairs, Security & Geoeconomy*. <https://www.doi.org/10.13140/RG.2.2.24965.42725/1>
- Koukakis, G. (2022). The trilateral partnership between Greece, Cyprus & Israel: Background, recent developments and future considerations regarding the security environment in the Eastern Mediterranean. *Hellenic Institute for Strategic Studies*. <https://www.doi.org/10.13140/RG.2.2.24533.29927>
- Koukakis, G. (2022). How the war in Ukraine is changing the European security environment: European Union’s new CSDP mission in Ukraine [Research Paper No.84]. *Center for International Strategic Analyses*,. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.10715.44329>
- Koukakis, G. (2022). Establishing the Greek National Security Council: A Comparative Case Study Analysis with the National Security Council of the United States. *Global Security and Intelligence Notes*, 6. <https://www.doi.org/10.13140/RG.2.2.29309.64481>
- Koukakis, G. (2023). International & National Security strategic documents issued in 2022 [Research Paper No.90]. *Center for International Strategic Analyses*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.26099.60969>
- Koukakis, G. (2022). The Evolution of NATO’s Strategic Concept. *NRDC-GR HERALD*, Issue 19 (July-December 2022), 34–40. https://www.researchgate.net/publication/368369713_The_Evolution_of_NATO's_Strategic_Concept
- Κουκάκης, Γ. (2023). Στρατηγική Πυξίδα: Η νέα στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ασφάλεια και την άμυνα. *Η Ελλάδα, η Ευρώπη & ο Κόσμος*, Τεύχος 18 (Α’ Εξάμηνο 2023), 55-65. https://www.researchgate.net/publication/376308160_Strategike_Pyxis_E_nea_strategike_tes_Europaikes_Enoses_gia_ten_asphaleia_kai_ten_amyna?tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIiwicGFnZSI6InNlYXJjaCIsInBvc2l0aW9uIjoicGFnZUhlYWRIciJ9fQ
- Koukakis, G. (2022). The National Security Strategy of the USA: Background, Recent Developments and Future Considerations Regarding the International Security Environment. *HAPSc Policy Briefs Series*, 3(2), 122–132. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.33792>
- Κουκάκης, Γ. (2023). Η πορεία ένταξης της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (1999-2022) [Ερευνητική Εργασία No.91]. *Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων*. <https://www.doi.org/10.13140/RG.2.2.29705.72806>
- Πικραμένος, Κ. & Κουκάκης, Γ. (2023). *Εθνική Ασφάλεια: Μύθοι και Πραγματικότητα*. Εκδόσεις Ινφογνώμων.

https://www.researchgate.net/publication/369775588_Ethnike_Asphaleia_Mythoi_kai_Pragmatikoteta?_tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIiwicGFnZSI6InNlYXJjaCIsInBvc2l0aW9uIjoicGFnZUhlYWRIciJ9fQ

Κουκάκης, Γ. (2023). Η ένταξη της Φινλανδίας στο NATO και το μέλλον της υποψηφιότητας της Σουηδίας [Ερευνητική Εργασία No.92]. *Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων*. <https://www.doi.org/10.13140/RG.2.2.22751.53920>

Κουκάκης, Γ. (2023). Οι κυρώσεις ως συντελεστές ισχύος ενός κράτους ή οργανισμού [Ερευνητική Εργασία No.94]. *Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων*. <https://www.doi.org/10.13140/RG.2.2.14122.08648>

Koukakis, G. (2023). The Establishment of a National Security Council by the Republic of Cyprus [Short Comments]. *HERMES Institute of International Affairs, Security & Geoeconomy*. <https://www.doi.org/10.13140/RG.2.2.15642.82882>

Koukakis, G. (2023). Resilience: Highlighting its Importance for Security and Development through References to (National) Security Strategic Documents of International Actors. *HAPSc Policy Briefs Series*, 4(1), 77–87. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.35186>

Κουκάκης, Γ. (2023). Το Στρατηγικό Σχέδιο του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών για την περίοδο 2023-2026, στο *Τετράδια Γεωπολιτικής Ανάλυσης και Μελετών*. Τεύχος 6 (Διμερείς διακρατικές συμφωνίες της Ελλάδος που εμπεριέχουν και αμυντική διάσταση). Ελληνικό Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών, 10-33. https://www.researchgate.net/publication/373238770_To_Strategiko_Schedio_tou_Ellenikou_Ypourgeiou_Exoterikon_gia_ten_periodo_2023-2026

Κουκάκης, Γ. (2023). Η Στρατηγική Εταιρική Σχέση για την Άμυνα & την Ασφάλεια μεταξύ Ελλάδας & Γαλλίας: Μία «τεχνοκρατική» προσέγγιση και αποτίμηση του πρώτου έτους ισχύος της, στο *Τετράδια Γεωπολιτικής Ανάλυσης και Μελετών*. Τεύχος 6 (Διμερείς διακρατικές συμφωνίες της Ελλάδος που εμπεριέχουν και αμυντική διάσταση). Ελληνικό Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών, 75-95. https://www.researchgate.net/publication/373238862_E_Strategike_Etairike_Schese_gia_ten_Amyna_ten_Asphaleia_metaxy_Elladas_Gallias_Mia_technokratike_prosengise_kai_apotimes_e_tou_protou_etous_ischyos_tes

Κουκάκης, Γ. (2023). Η προοπτική ολοκλήρωσης της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία [Ερευνητική Εργασία No.97]. *Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων*. <https://www.doi.org/10.13140/RG.2.2.24551.21925>

Κουκάκης, Γ. (2023). Η Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας της Αρμενίας, το Ναγκόρνο-Καραμπάχ (Αρτσάχ) και τα διδάγματα για την εθνική, περιφερειακή και διεθνή ασφάλεια [Ερευνητική Εργασία No.101]. *Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων*. <https://www.doi.org/10.13140/RG.2.2.26202.52160>

Koukakis, G. (2023). The 9th Trilateral Summit of Cyprus, Greece and Israel: Türkiye's struggle for power in the Eastern Mediterranean, the Competition between India and China in the Middle

East, and the New Era of “Economic Peace” [Occasional Paper 1/2023]. *HERMES Institute of International Affairs, Security & Geoeconomy*. <https://www.doi.org/10.13140/RG.2.2.18271.84645>

Κουκάκης, Γ. (2023). Ο γεωπολιτικός ανταγωνισμός Δύσης - Ανατολής μέσα από τα επίσημα στρατηγικά έγγραφα διεθνών και περιφερειακών δρώντων [Ερευνητική Εργασία No.102]. *Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.32137.62561>

Koukakis, G. (2023). Permacrises and Polycrises: Outlining the Contemporary Security Environment through References to Strategic Documents of Regional and International Actors. *HAPSc Policy Briefs Series*, 4(2), 55-64. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.36661>

Koukakis, G. (2024). The Institutional Reform of the Greek National Intelligence Service (NIS) and its First Historical 2023 Annual Report: Threats, Challenges and Future Considerations Regarding the National Security of the Hellenic Republic [Occasional Paper 1/2024]. *HERMES Institute of International Affairs, Security & Geoeconomy*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.35429.58082>

Koukakis, G. (2024). NATO vs Hybrid Threats: The case of Russian disinformation campaign. *NRDC-GR HERALD*, Issue 21 (June-December 2023), 42-48. https://www.researchgate.net/publication/378085748_NATO_vs_Hybrid_Threats_The_case_of_Russian_disinformation_campaign?_tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIiwicGFnZSI6InNlYXJjaCIsInBvc2l0aW9uIjoicGFnZUhlYWRLciJ9fQ

Koukakis, G. (2024). National Security, Foreign Policy, Intelligence, Cybersecurity, National Defence, Maritime Security, Risk Analysis and Foresight Strategic Documents Issued by Regional and International Actors in 2023 [Research Paper No.104]. *Center for International Strategic Analyses*. <https://www.doi.org/10.13140/RG.2.2.11150.13121>

Koukakis, G. (2024). The future status of Greek bilateral relations with Türkiye and Egypt in light of the December 7th, 2023 Athens Declaration between Greece and Türkiye and visit of the Turkish President to Egypt on February 14th, 2024 [Short Comments]. *HERMES Institute of International Affairs, Security & Geoeconomy*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.20138.39361>

Κουκάκης, Γ. (2024). Η Εξέλιξη του Στρατηγικού Δόγματος του NATO και προβληματισμοί για το μέλλον, στο *Τετράδια Γεωπολιτικής Ανάλυσης και Μελετών*. Τεύχος 8 (Ο Στρατός Ξηράς στη Δεκαετία 2021-2030). Ελληνικό Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών, 64-85. https://www.researchgate.net/publication/378848610_E_Exelixe_tou_Strategikou_Dogmatos_tou_NATO_kai_problematismo_i_gia_to_mellon

Koukakis, G. (2024). The Greek-Romanian Relations: Background, Current Status and Future Prospects. *Geostrategic Pulse*, No 294 (January-February 2024), 21–35. https://www.researchgate.net/publication/378971744_The_Greek-Romanian_Relations_Background_Current_Status_and_Future_Prospects

Koukakis, G. (2024). The European Union Maritime Security Operation ‘EUNAVFOR ASPIDES’ in the North-Western Indian Ocean, the Enhanced Role of the Hellenic Republic (Greece), and

the Future of Regional Security in the Indo-Pacific. *South and South East Asia Security Research Centre Research Note*, 3. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.28083.03363>

Koukakis, G. (2024). The First Ever 2024 European Defence Industrial Strategy: Background, Challenges and Future Considerations Regarding the European Security and Defense [Occasional Paper 2/2024]. *HERMES Institute of International Affairs, Security & Geoeconomy*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.27247.44961>

Koukakis, G. (2024). The evolution of the European Union Security Strategy: Towards the establishment of a European Army? [Research Paper No.105]. *Center for International Strategic Analyses*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.34521.12648>

Koukakis, G. (2024). Navigating through the contemporary Mediterranean security landscape. *Geostrategic Pulse*, No 295 (March-April 2024), 27–39. https://www.researchgate.net/publication/380640148_Navigating_through_the_contemporary_Mediterranean_security_landscape

Koukakis, G. (2024). Türkiye's decision to turn the Orthodox Christian Churches "Hagia Sophia" and "Chora" into Mosques and its influence to the National Security of Greece [Briefing Note No "1/2024"]. *HERMES Institute of International Affairs, Security & Geoeconomy*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.33468.86404>

Koukakis, G. (2024). Towards a nuclear World War III? Assessing the prospect of the use of nuclear weapons by international and regional actors through references to their strategic documents [Research Paper No.106]. *Center for International Strategic Analyses*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.12118.05440>

Κουκάκης, Γ. (2024). Η Αμυντική Διπλωματία της Ελλάδας: Η ήπια ισχύς της σκληρής ισχύος. Διακλαδική Επιθεώρηση. Τεύχος 59, 28-40. https://www.researchgate.net/publication/382150159_E_Amyntike_Diplomatia_tes_Elladas_E_epia_ischys_tes_skleres_ischyos

Koukakis, G. (2024). Understanding National Security. Part I: The Component of Military Security. *Geostrategic Pulse*, No 296 (May-June 2024), 30–42. https://www.researchgate.net/publication/382210556_Understanding_National_Security_Part_I_The_Component_of_Military_Security

Koukakis, G. (2024). The first-Ever EU Security & Defence Partnership with Moldova: Enhancing the European security or provoking Russia? [Occasional Paper 3/2024]. *HERMES Institute of International Affairs, Security & Geoeconomy*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.29739.04642>

Κουκάκης Γ. (2024). Η Στρατηγική Θαλάσσιας Ασφάλειας της ΕΕ και η συμβολή της στην περιφερειακή ολοκλήρωση των κρατών της Ανατολικής Μεσογείου. *Περιφέρεια*, 17(1), 117–128. <https://doi.org/10.12681/ri.37293>

Koukakis, G. (2024). The Strategic Importance of NRDC-GR for NATO, Greece and Regional Security. *NRDC-GR HERALD*, 20 Years Anniversary Edition Issue (September 2024), 14-19.

https://www.researchgate.net/publication/383788860_The_Strategic_Importance_of_NRDC-GR_for_NATO_Greece_and_Regional_Security

- Koukakis, G. (2024). Understanding National Security - Part II: The Component of Economic Security. *Geostrategic Pulse*, No 297 (July-August 2024), 31–46. https://www.researchgate.net/publication/383861884_Understanding_National_Security_-_Part_II_The_Component_of_Economic_Security
- Koukakis, G. (2024). Understanding National Security - Part III: The Component of Energy Security. *Geostrategic Pulse*, No 298 (September-October 2024), 06-24. https://www.researchgate.net/publication/385852138_Understanding_National_Security_Part_I_II_The_Component_of_Energy_Security
- Koukakis, G. (2024). Greece's Trilateral Partnerships in the Balkans and the Black Sea Region and its Quest for National Security. *HAPSc Policy Briefs Series*, 5(1), 74–82. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.38971>
- Koukakis, G. (2024). The Greek-Turkish Bilateral Relations Revised: Towards an Era of 'Conflictual Cooperation'?. *HAPSc Policy Briefs Series*, 5(1), 83–92. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.38973>
- Koukakis, G. (2024). The European Security & Defence at a crossroads: Between survival & ambition [Research Paper No.107]. *Center for International Strategic Analyses*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.23764.82563>
- Koukakis, G. (2025). Sky is Not the Limit: The EU Space Strategy for Security & Defence [Occasional Paper 1/2025]. *HERMES Institute of International Affairs, Security & Geoeconomy*. https://www.researchgate.net/publication/387723039_Sky_is_Not_the_Limit_The_EU_Space_Strategy_for_Security_Defence
- Koukakis, G. (2024). Another BRIC in the Wall (Street): The Expansion of BRICS, the New 'Anti-Western' Currency and the Economic Battle for Power [Short Comments]. *HERMES Institute of International Affairs, Security & Geoeconomy*. https://www.researchgate.net/publication/386094508_Another_BRIC_in_the_Wall_Street_The_Expansion_of_BRICS_the_New_'Anti-Western'_Currency_and_the_Economic_Battle_for_Power
- Koukakis, G. (2024). Understanding National Security - Part IV: The Component of Critical National Infrastructure Security. *Geostrategic Pulse*, No 299 (November-December 2024), 39-50. https://www.researchgate.net/publication/388105934_Understanding_National_Security_-_Part_IV_The_Component_of_Critical_National_Infrastructure_CNI_Security
- Koukakis, G. (2024). Trump's re-election and its impact on the European Security & Defence: A rational assessment based on strategic documents [Research Paper No.110]. *Center for International Strategic Analyses*. <http://doi.org/10.13140/RG.2.2.10353.70241>

- Koukakis, G. (2024). From Heartland and Rimland, to Hyperland: Introducing a New Geopolitical Theory. *HAPSc Policy Briefs Series*, 5(2), 81–92. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.40784>
- Koukakis, G. (2025). The Role of NGOs in Promoting Strategic & Security Studies in Greece: A Case Study of the Academic Landscape in Greece. *International Journal of Non-Profit Sector Empowerment*, 4(1), e39425. <https://doi.org/10.12681/npse.39425>
- Κουκάκης, Γ. (2025). *Ένοπλες Συγκρούσεις & Εθνική Ασφάλεια στον 21^ο αιώνα*. Εκδόσεις Ινφογνώμων.
https://www.researchgate.net/publication/388426391_Enoples_Synkrouseis_Ethnike_Asphaleia_a_ston_21o_aiona?_tp=eyJjb250ZXh0Ijp7InBhZ2UiOiJwcm9maWxliiwicHJldmldXNQYWdIljoicHVibGljYXRpb24iLCJzdWJQYWdlIjpudWxsLCJwb3NpdGlvbil6InBhZ2VDdb250ZW50In19
- Κουκάκης, Γ. (2025). Η στρατηγική της Ελληνικής εξωτερικής πολιτικής στην Ανατολική Μεσόγειο και τη Μέση Ανατολή: Μια αποτίμηση της συμβολής των τριμερών συνεργατικών σχημάτων στην ενίσχυση της εθνικής ασφάλειας της Ελλάδας. *Περιοδικό Κέντρου Ανάλυσης Μεσανατολικής Πολιτικής*, Τεύχος 2.
https://www.researchgate.net/publication/388512716_E_strategike_tes_Ellenikes_exoterikes_politikes_sten_Anatolike_Mesogeio_kai_te_Mese_Anatole_Mia_apotimese_tes_symboles_ton_rimeron_synergatikon_schematon_sten_enischyse_tes_ethnikes_asphaleias_tes_El
- Koukakis, G. (2025). Intelligence strategic documents issued by international & regional state actors in 2024 [Research Paper No.113]. *Center for International Strategic Analyses*.
<http://doi.org/10.13140/RG.2.2.19847.30888>
- Koukakis, G. (2025). How Many Compasses Does the European Union Need to Find North? [Briefing Note No “1/2025”]. *HERMES Institute of International Affairs, Security & Geoeconomy*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.34328.30724>
- Koukakis, G. (2025). Understanding National Security - Part V: The Component of Maritime Security. *Geostrategic Pulse*, No 300 (January-February 2025), 56-67.
https://www.researchgate.net/publication/389735765_Understanding_National_Security_-_Part_V_The_Component_of_Maritime_Security
- Koukakis, G. (2025). Security & Defence Strategic documents issued by regional & international actors in 2024 [Research Paper No.116]. *Center for International Strategic Analyses*.
<https://doi.org/10.13140/RG.2.2.27781.26085>
- Koukakis, G. (2025). Understanding National Security - Part VI: The Component of Health Security. *Geostrategic Pulse*, No 301 (March-April 2025), 54-64.
https://www.researchgate.net/publication/391860150_Understanding_National_Security_Part_VI_The_Component_of_Health_Security
- Κουκάκης, Γ. (2025). Ασφάλεια στην Ανατολική Μεσόγειο. Παράγοντας σύγκρουσης ή Συνεργασίας; στο Ντάλης, Σ. & Στεφανάκης, Μ. (επιμ.). *Επετηρίδα Μεσογειακών Σπουδών 2024-2025*. Εκδόσεις Παπαζήση.

- Κουκάκης, Γ. (2025). Αίγυπτος – Η απρόβλεπτη, στο Δουδούμης, Γ. (επιμ.). *Ο Περίγυρος της Ελλάδος: Προκλήσεις & Διλήμματα*. Ελληνοεκδοτική, 225-266.
- Koukakis, G. (2025). Understanding National Security. Part VI: The component of Health Security. *Geostrategic Pulse*, 301 (March-April 2025), 54-64. https://www.pulsulgeostrategic.ro/static/editii-tiparite/13052025_ENG_Publica%C5%A3ie14.pdf
- Koukakis, G. (2026). Hyperland: Transforming Past Theories of Geopolitics to Explain Contemporary Strategic Competition. In P. Pietrzak (Ed.), *Strengthening International Relations Through Transformative Theory and Practice* (pp. 33-62). IGI Global Scientific Publishing. <https://doi.org/10.4018/979-8-3693-6735-3.ch002>
- Κουκάκης, Γ. (2025). Η νέα Ετήσια Εκτίμηση Απειλής των ΗΠΑ για το 2025 [Ερευνητική Εργασία No. 117]. *Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.34850.75202>
- Koukakis, G. (2025). Understanding National Security. Part VII: The component of Environmental Security. *Geostrategic Pulse*, 302 (May-June 2025), 33-43. https://www.pulsulgeostrategic.ro/static/editii-tiparite/04072025_ENG_Publica%C5%A3ie2.pdf
- Κουκάκης, Γ. (2025). Η νέα Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας του Ηνωμένου Βασιλείου (2025) & ο ρόλος του στο σύγχρονο περιβάλλον ασφάλειας [Ερευνητική Εργασία No. 119]. *Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.13229.19685>
- Koukakis, G. (2025). Trump's new GWOT (Global War On Tariffs): The United States' quest for national (economic) security and the rise of India [Research Paper No.121]. *Center for International Strategic Analyses*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.16620.83848>
- Koukakis, G. (2025). Understanding National Security. Part VIII: Part VIII: The Component of Cybersecurity. *Geostrategic Pulse*, 303 (July-August 2025), 55-66. https://www.researchgate.net/publication/395548350_Understanding_National_Security_-_Part_VIII_The_Component_of_Cybersecurity
- Koukakis, G. (2025). The Delimitation of Greece's Maritime Zones: Background, Recent Developments & Future Challenges in the Context of the Greek-Turkish Conflict. *HAPSc Policy Briefs Series*, 6(1), 108–118. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.43195>
- Koukakis, G. (2025). Understanding National Security. Part VIII: Part IX: The Component of Space Security. *Geostrategic Pulse*, 304 (September-October 2025), 6-21. https://www.researchgate.net/publication/397691919_Understanding_National_Security_-_Part_IX_The_Component_of_Space_Security